

Evl. EVP Lassi Piiraisen lausunto Lauri Kortenen toiminnasta Kuhmon evakuoinnissa

Kuhmossa siviiliväestön evakuoinnista vastasivat suojeluskunnan paikallispäällikkö Aarne Kontio ja nimismies Lauri Korteniemi. Evakuointisuunnitelmat tehtiin loka-marraskuussa Oulun lääninhallituksen ohjauksessa.

Kajaanissa toiminut Pohjois-Suomen Ryhmän esikunta ilmoitti puhelimitse 30.11. klo 00:02-00:20 kaikille harjoituskeskuksille (myös Kuhmon Harjoituskeskukselle) Venäjän katkaisseensa kaikki diplomaattisuhteet Suomeen 29.11.1939 klo 22:30. Monet aavistivat tämän uutisen tietävän sodan alkamista. Tämän ilmoituksen jälkeen Lauri Korteniemi ja kapteeni Hirvonen (Erillinen Pataljoona 14:n adjutantti) kävivät puhelinkeskustelun, jonka jälkeen he päättivät käynnistää joukkojen siirrot ja siviiliväestön evakuoinnin. Tätä keskustelua ja jatkotoimenpiteitä tukee se, että Erillinen Pataljoona 14:n 1. Komppanian sotapäiväkirjan mukaan:

30.11.1939 klo 00:45 Erillinen Pataljoona 14:n adjutantti käski 1. Komppanian valmistautua siirtymään autokuljetuksessa Saunajärvelle. Saman päivän sotapäiväkirjoissa todetaan myös siviiliväestön evakuoinnin olevan käynnissä, joten joku oli antanut siitä käskyn.

Matti Heikkinen on kirjoittanut kirjan Kuhmon Nimismiespiirin Historia (2000), jossa todetaan, että nimismies Lauri Korteniemi ja suojeluskunnan paikallispäällikkö Aarne Kontio aloittivat yhdessä sotilasviranomaisten kanssa rajaseudun pikaisen evakuoinnin 30.11.1939. Tämäkin tukee em. keskustelua ja toimenpiteitä.

Noin 98 % prosenttia kuhmolaisista oli vielä kodeissaan, koska evakuointikäskyä vietiin vasta aivan rajan pinnassa. Tästä löytyy useita dokumentteja.

Evakuointi käynnistettiin Kuhmossa omatoimisesti - ilman Oulun lääninhallituksen ohjausta. Siitä on todisteena se, että evakuointi oli käynnissä rajan pinnassa 30.11.1939 aikaisin aamulla.

Käsky annettiin todennäköisesti suullisesti (puhelimella) rajan pinnassa oleville sotilasosastoille, eikä sen yksityiskohdat ole kirjautuneet mihinkään asiakirjoihin. Kirjalliset dokumentit (esim. sotapäiväkirjat) eivät toistaiseksi osoita, että päätöksen olisi tehnyt sotilasviranomaisena, koska sotilasjohtajan tekemä merkittävä päätös olisi varmasti kirjattu ylös.

Siviiliväestön evakuoinnin vastuu oli Lauri Korteniemellä. Sen pohjalta on erittäin todennäköistä, että päätöksen teki juuri hän, koska vastuu onnistumisesta tai epäonnistumisesta oli juuri hänellä. Voisin kuvitella, että hän teki päätöksen aamuyöllä 30.11. ja hyödynsi toimeenpanossa sotilasorganisaatiota sekä puhelinyhteyksiä.

Toiminta todistetusti käynnistettiin onnistuneesti (vain yksi siviiliuhri).